III 23123

LECTOR UNIV. DR.
MIHAI OLARIU

DREPT PROCESUAL PENAL

PARTEA GENERALĂ

PRO UNIVERSITARIA

III 23123

Lector univ. dr. Mihai OLARIU

DREPT PROCESUAL PENAL

Partea generală

PRO UNIVERSITARIA
2013®
BUCUREŞTI

Cuprins

Abrevieri 13

CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII INTRODUCTIVE PRIVIND DREPTUL PROCESUAL PENAL ŞI PROCESUL PENAL 15
Secțiunea I. Dreptul procesual penal – parte a arhitecturii sistemului de drept 15
1. Aspecte generale privind noțiunea de drept procesual penal 15
2. Obiectul şi sarcinile dreptului procesual penal 15
3. Legături ale dreptului procesual penal cu alte ramuri de drept 16
Secțiunea a II-a. Faptele şi raporturile juridice de drept procesual penal 17
1. Faptele juridice procesual penale – noțiune şi clasificare 17
2. Raportul juridic procesual penal – noțiune, structură şi trăsături caracteristice 18
Secțiunea a III-a. Izvoarele juridice de drept procesual penal român 19
1. Aspecte privind noțiunea de izvor de drept procesual penal 19
2. Izvoarele juridice de drept procesual penal 19
Secțiunea a IV-a. Considerații privind interpretarea şi aplicarea normelor de drept procesual penal 21
1. Normele de drept procesual penal şi interpretarea acestora 21
2. Aplicarea normelor de drept procesual penal 22
2.1. Aplicarea normelor de drept procesual penal în spațiu 22
2.2. Aplicarea normelor de drept procesual penal în timp 23
Secțiunea a V-a. Aspecte generale privind procesul penal 24
1. Noțiunea, obiectul şi scopul procesului penal 24
2. Fazele procesului penal tipic 26
3. Forme atipice ale procesului penal român 27

CAPITOLUL AL II-LEA. REGULILE DE BAZĂ ALE PROCESULUI PENAL 29
Secțiunea I. Sistemul principiilor fundamentale ale procesului penal român 29
1. Principiul legalității procesului penal 30
2. Principiul oficialității (obligativității) procesului penal 31
3. Principiul aflării adevărului 32
4. Principiul rolului activ al organelor judiciare penale 33
5. Principiul garantării libertății persoanei 34
6. Principiul respectării demnității umane 36
7. Principiul garantării dreptului de apărare 37
8. Principiul desfăşurării procesului penal în limba oficială 40
9. Principiul prezumției de nevinovăție 41
10. Principiul operativității în procesul penal 42
11. Principiul egalității persoanelor în procesul penal 43

CAPITOLUL AL III-LEA. ACȚIUNEA PENALĂ ȘI ACȚIUNEA CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL 44
Secțiunea I. Aspecte de ordin introductiv privind acțiunile în justiție 44
1. Succintă privire asupra noțiunii de acțiune în justiție 44
2. Factorii acțiunii în justiție 45
Secțiunea a II-a. Acțiunea penală 45
1. Noțiunea de acțiune penală 45
2. Factorii acțiunii penale 46
3. Trăsăturile acțiunii penale 47
4. Momentele derulării acțiunii penale 48
4.1. Punerea în mișcare a acțiunii penale 48
4.2. Exercitarea acțiunii penale 50
4.3. Stingerea acțiunii penale 50
4.3.1. Aspecte preliminare 50
4.3.2 Cazurile în care acțiunea penală se stinge ca urmare a lipsei de temei 52
4.3.3 Cazurile în care acțiunea penală se stinge ca urmare a lipsei de obiect 53
Secțiunea a III-a. Acțiunea civilă în procesul penal 58
1. Aspecte privind noțiunea de acțiune civilă în procesul penal 58
2. Condițiile exercitării acțiunii civile în cadrul procesului penal 59
3. Trăsăturile acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal 60
4. Etapele acțiunii civile în procesul penal 61
4.1. Dreptul de opțiune al persoanei vătămate privind pornirea acțiunii civile 61
4.2. Pornirea acțiunii civile în procesul penal 62
4.3. Exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal 63
4.4. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal 63
Secțiunea a IV-a. Raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă 65

CAPITOLUL AL IV-LEA. PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL 67
Secțiunea I. Aspecte privitoare la noțiunea de participanți în procesul penal 67
Secțiunea a II-a. Organele judiciare privite ca participanți în procesul penal 68
1. Instanțele de judecată 68
1.1. Noțiunea și rolul instanțelor de judecată 68
1.2. Sistemul și organizarea instanțelor de judecată 69
1.3. Compunerea completului de judecată 71
2. Ministerul Public 72
2.1. Organizarea Ministerului Public 72
2.2. Principiile în concordanță cu care își desfășoară activitatea Ministerul Public 73
2.3. Atribuțiile Ministerului Public 75
3. Organele de cercetare penală 75
3.1. Organizarea și funcționarea organelor de cercetare penală 76
3.1.1. Organele de cercetare ale Poliției judiciare 76
3.1.2. Organele de cercetare penală speciale 76
Secțiunea a III-a. Părțile în procesul penal 77

1. Aspecte privind noțiunea de parte în procesul penal 77
2. Învinuitul 78
3. Inculpatul 79
4. Partea vătămată 80
5. Partea civilă 81
6. Partea responsabilă civilmente 83
7. Succesorii, reprezentanții și substituții procesuali 84
7.1. Succesorii 85
7.2. Reprezentanții 85
7.3. Substituții procesuali 86
Secțiunea a IV-a. Apărătorul în procesul penal 86
1. Calitatea de apărător 86
2. Asistența juridică 88
3. Drepturile apărătorului în cadrul procesului penal 89

CAPITOLUL AL V-LEA. COMPETENȚA ÎN MATERIE PENALĂ 91
Secțiunea I. Noțiunea de competență și formele acesteia 91
1. Noțiunea de competență 91
2. Formele competenței 91
2.1. Formele fundamentale ale competenței 92
2.1.1. Competența funcțională (*rationae officii*) 92
2.1.2. Competența materială (*rationae materiae*) 92
2.1.3. Competența teritorială (*rationae loci*) 93
2.2. Formele subsidiare ale competenței 96
2.2.1. Competența personală (*rationae personae*) 96
2.2.2. Competența specială 97
Secțiunea a II-a. Competența instanțelor judecătorești 97
1. Considerații preliminare 97
2. Competența judecătoriilor 98
3. Competența tribunalelor specializate 98
4. Competența tribunalelor 99
5. Competența curților de apel 100
6. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție 101
7. Competența instanțelor militare 102
7.1. Competența tribunalului militar 102
7.2. Competența Tribunalului Militar Teritorial 102
7.3. Competența Curții Militare de Apel 103
Secțiunea a III-a. Instituții legate de competența în materie penală 104
1. Prorogarea de competență 104
1.1. Considerații preliminare 104
1.2. Conexitatea și indivizibilitatea 104
1.2.1. Conexitatea 104
1.2.2. Indivizibilitatea 107
1.3. Chestiunile prealabile 107

1.4. Schimbarea calificării faptei şi schimbarea încadrării juridice 108
2. Incompatibilitatea 109
2.1. Noţiunea şi cazurile de incompatibilitate 109
2.2. Abţinerea 115
2.3. Recuzarea 115
2.4. Procedura de soluţionare a declaraţiei de abţinere sau a cererii de recuzare 116
3. Strămutarea cauzelor penale 117
3.1. Noţiunea şi temeiul strămutării 117
3.2. Aspecte procedurale 118
4. Desemnarea altei instanţe pentru judecarea cauzei 120
5. Declinarea competenţei, conflictele de competenţă şi excepţiile de necompetenţă 121
5.1. Declinarea de competenţă 121
5.2. Conflictele de competenţă 122
5.3. Excepţiile de necompetenţă 123

CAPITOLUL AL VI-LEA. PROBELE ŞI MIJLOACELE DE PROBĂ ÎN PROCESUL PENAL 125
Secţiunea I. Probele. Noţiunea, importanţa şi clasificarea acestora în procesul penal 125
1. Noţiunea şi importanţa probelor în cadrul procesului penal 125
2. Clasificarea probelor 125
Secţiunea a II-a. Obiectul probaţiunii 126
1. Aspecte privind noţiunea de obiect al probaţiunii 126
2. Faptele sau împrejurările care trebuie dovedite 127
3. Faptele similare, faptele auxiliare şi faptele negative 127
4. Faptele şi împrejurările ce nu pot forma obiect al probaţiunii 128
5. Faptele şi împrejurările ce nu trebuie dovedite 128
6. Cerinţele probelor 129
Secţiunea a III-a. Sarcina probaţiunii (onus probandi) 130
Secţiunea a IV-a. Administrarea şi aprecierea probelor 131
1. Administrarea probelor 131
2. Aprecierea probelor 132
Secţiunea a V-a. Mijloacele de probă 132
1. Aspecte privind noţiunea şi importanţa mijloacelor de probă în procesul penal 132
2. Declaraţiile părţilor şi ale martorilor 133
2.1. Declaraţia învinuitului sau a inculpatului 133
2.1.1. Noţiune şi importanţă 133
2.1.2. Procedura de obţinere a declaraţiilor învinuitului sau ale inculpatului şi valoarea probantă a acestora 134
2.2. Declaraţia părţii vătămate, părţii civile şi părţii responsabile civilmente 136
2.2.1. Noţiune şi importanţă 136
2.2.2. Procedura de obţinere a declaraţiilor părţii vătămate, părţii civile şi ale părţii responsabile civilmente şi valoarea probantă a acestora 136

2.3. Declarațiile martorului 137
2.3.1. Noțiune și importanță 137
2.3.2.Persoanele care nu pot fi ascultate ca martor 137
2.3.3.Persoanele care nu sunt obligate să depună ca martor în procesul penal 138
2.3.4.Procedura obținerii declarațiilor martorului și valoarea probantă a acestora. 138
2.3.5.Protecția martorilor în procesul penal 139
2.4. Procedee speciale folosite pentru obținerea declarațiilor părților și a martorilor 141
2.4.1. Confruntarea 141
2.4.2. Folosirea interpreților 141
3. Înscrisurile și mijloacele materiale de probă 142
3.1. Noțiunea și importanța înscrisurilor, ca mijloace de probă 142
3.1.1. Valoarea probatorie a înscrisurilor 143
3.2. Mijloacele materiale de probă 144
3.2.1. Noțiunea și importanța mijloacelor materiale de probă 144
3.2.2. Valoarea probatorie a mijloacelor materiale de probă 144
4. Înregistrările audio sau video și fotografiile 145
4.1. Noțiunea și cadrul legal 145
4.2. Procedura efectuării interceptărilor și înregistrărilor 145
4.3. Valoarea probatorie a înregistrărilor, ca mijloace de probă 148
5. Procedee de descoperire și de ridicare a înscrisurilor și a mijloacelor materiale de probă 149
5.1. Ridicarea obiectelor și a înscrisurilor 149
5.2. Percheziția 150
5.2.1. Noțiunea și felurile percheziției 150
5.2.2. Procedura de efectuare a percheziției 151
5.3. Cercetarea la fața locului 153
5.4. Reconstituirea 153
6. Constatările tehnico-științifice, constatările medico-legale și expertizele 154
6.1. Constatările tehnico-științifice 154
6.2. Constatările medico-legale 155
6.3. Expertizele 156
6.3.1. Noțiune și importanță 156
6.3.2. Procedura expertizei 157
7. Comisia rogatorie și delegarea 158
7.1. Comisia rogatorie 158
7.2. Delegarea 159

CAPITOLUL AL VII-LEA. MĂSURILE PROCESUALE 160
Secțiunea I. Considerații generale privind măsurile procesuale 160
Secțiunea a II-a. Măsurile preventive 161
1. Noțiune și scop 161
2. Dispoziții cu caracter general privind măsurile preventive 161

2.1. Luarea măsurilor de prevenție 161
2.2. Înlocuirea măsurilor de prevenție 163
2.3. Revocarea măsurilor de prevenție 164
2.4. Încetarea de drept a măsurilor de prevenție 165
2.5. Calea de atac împotriva actelor prin care se dispune asupra măsurilor de prevenție 166
3. Măsurile preventive privite în special 168
3.1. Reținerea 168
3.2. Obligarea de a nu părăsi localitatea 169
3.3. Obligarea de a nu părăsi țara 171
3.4. Arestarea preventivă 172
3.4.1. Arestarea preventivă a învinuitului 172
3.4.2. Arestarea preventivă inculpatului 174
3.5. Dispoziții cu caracter special privind reținerea și arestarea minorilor 178
3.6. Dispoziții speciale pentru persoanele juridice 180
4. Liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauțiune 180
4.1. Condițiile privind liberarea provizorie sub control judiciar 181
4.2. Condițiile privind liberarea provizorie pe cauțiune 182
4.3. Procedura de acordare a liberării provizorii sub control judiciar și a liberării provizorii pe cauțiune 183
4.4. Revocarea liberării provizorii 184
Secțiunea a III-a. Măsurile de ocrotire și măsurile de siguranță 184
1. Măsurile de ocrotire 184
2. Luarea măsurilor de siguranță în timpul derulării procesului penal 185
2.1. Condițiile în care se pot lua măsurile de siguranță 185
2.2. Procedura privind luarea măsurilor de siguranță 186
Secțiunea a IV-a. Măsurile Asigurătorii 187
1. Noțiunea, scopul și alte dispoziții cu caracter general privind măsurile asigurătorii 187
2. Dispoziții privind măsurile asigurătorii privite în special 188
2.1. Sechestrul penal propriu-zis 188
2.2. Inscripția ipotecară 189
2.3. Poprirea 189
3. Contestarea măsurilor asigurătorii 190
Secțiunea a V-a. Restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare 190
1. Restituirea lucrurilor 190
2. Restabilirea situației anterioare 191

CAPITOLUL AL VIII-LEA. ACTELE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE COMUNE 192
Secțiunea I. Considerații generale privind actele procesuale și actele procedurale 192
1. Actul procesual 192
2. Actul procedural 192
Secțiunea a II-a. Acte procedurale comune 193

1. Citația 193
1.1. Noțiune și conținut 193
1.2. Locul de citare 194
1.3. Înmânarea citației 195
2. Comunicarea altor acte procedural 196
3. Mandatul de aducere 197
Secțiunea a III-a. Modificarea actelor procedurale, îndreptarea erorilor materiale și înlăturarea omisiunilor vădite 198
1. Modificarea actelor procedural 198
2. Îndreptarea erorilor material 198
3. Înlăturarea omisiunilor vădite 199
Secțiunea a IV-a. Instituții în legătură cu actele procesuale și procedurale 199
1. Termenele în procesul penal 199
1.1. Noțiunea și clasificarea termenelor 199
1.2. Modul de calcul al termenelor 201
1.3. Acte considerate ca fiind făcute în termen 203
2. Sancțiunile procedurale penale 203
2.1. Noțiunea de sancțiune procedurală penală 203
2.2. Inexistența 203
2.4. Decăderea 204
2.5. Nulitățile 204
2.5.1. Noțiunea de nulitate 204
2.5.2. Categoriile de nulități 205
2.5.3.Efectele nulităților 208
3. Cheltuielile judiciare și amenda judiciară 209
3.1. Cheltuielile judiciare 209
3.1.1. Cheltuielile judiciare avansate de stat (cheltuielile de procedură) 210
3.1.2. Cheltuielile judiciare avansate de partea vătămată sau de partea civilă (cheltuielile de judecată) 211
3.1.3. Cheltuielile judiciare avansate de inculpat sau de partea responsabilă civilmente 211
4. Amenda judiciară 211

BIBLIOGRAFIE 213